

NOVA ULOGA PARTIJE I DRUŠTVENO-POLITIČKIH ORGANIZACIJA

REZOLUCIJA VI KONGRESA O ZADACIMA I ULOZI SAVEZA KOMUNISTA JUGOSLAVIJE

7. novembra 1952.

II

Kongres jednodušno ukazuje da radničko upravljanje privrednim preduzećima, koje je dovelo do stvaranja socijalističkih odnosa u oblasti proizvodnje i samoupravljanja radnog naroda, imaju preloman, odlučujući značaj za dalji razvoj i učvršćenje socijalističke demokratije i socijalizma.

Istovremeno Kongres ukazuje i na opasnosti koje se mogu i koje će se neminovno isprečavati radničkoj klasi i radnom narodu na demokratskom putu: prvo, opasnosti od birokratskih državno-kapitalističkih tendencija, — drugo, opasnosti od buržoaskih klerikalnih i si. elemenata, koji, maskirajući se buržoaskim demokratizmom, idu za obnovom fašizma i kapitalističkih društvenih odnosa: i treće, opasnosti od nedovoljne svesnosti o potrebama celine, to jest — opasnost od lokalizma.

Prava neposrednih proizvođača u privredi mogu samo da se dalje šire i produbljuju, i to u utvrđivanju i raspodeljivanju viška rada, nacionalnog dohotka, novih investicija itd., jer je to jedini put da privreda Jugoslavije bude u praksi tretirana kao celina i najsigurniji način suzbijanja birokratskog centralizma i republičkog partikularizma a takođe i pojava birokratizma u radničkim savetima, koji, svaki na svoj način, znače vraćanje nazad i mogli bi samo da kočie dalji normalni privredni razvoj, i lokalni i republički, i jugoslovenske privrede kao celine, a takođe zaostalih republika i zaostalih krajeva, kojima je pomoć razvijenih još uvek potrebna.

Radnici Jugoslavije nemaju i ne mogu imati nikakvih svojih lokalnih, „nacionalnih“ i si. interesa koji bi bili suprotni klasi kao celini ili pojedinim delovima klase, i zato je dalje razvijanje njihove svesne, aktivne i neposredne uloge u upravljanju privredom najsigurnija garancija ne samo daljeg razvitka socijalizma i socijalističke demokratije, nego takođe i najsigurnije sredstvo protiv birokratskih ostataka i tendencija i u centru i u republikama, koji pogoduju šovinizmu, otežavaju dalje bratsko zblizavanje naroda Jugoslavije i potstiču nacionalno uča-urivanje. Radnička klasa i njene klasne organizacije bile su i u ratu i u Revoluciji vodeći elemenat bratstva naroda Jugoslavije i to su i danas i moraju biti i ubuduće: zato su progresivne i socijalističke sve forme koje olakšavaju tu njenu ulogu.

U vezi s tim od presudnog je značaja politička, idejna i druga aktivnost ne samo organizacija Saveza komunista, nego i svakog njego-

-vog pojedinačno uzetog člana, bez obzira na kom se poslu nalazio, kao svesnih i aktivnih boraca u okviru Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije i kao najsvesnijeg dela radničke klase. Samo ta i takva aktivnost i Saveza kao celine i njegovih članova pojedinačno — protiv birokratske samovolje, buržoaskih zavera i smicalica i lokalne usko-grudosti, može osigurati dalji demokratski i socijalistički razvitak, suzbijati šovinizam i učvršćivati bratstvo i jedinstvo naroda Jugoslavije, garantiju njihovog slobodnog života i daljeg razvitka. Demokratija koja se svesno i aktivno ne bori za svoj opstanak i svoj dalji razvitak uvek može doći u položaj da je potkopaju njeni spoljni i unutrašnji neprijatelji.

III

Dosadašnjom borbom i naporima za ostvarenje Petogodišnjeg plana — uprkos šteti i teškoćama koje je radnom narodu Jugoslavije nanela ekonomska blokada, organizovana od vlade Sovjetskog Saveza, radni narod na čelu s radničkom klasom, uspeo je da udari temelje daljeg industrijskog i socijalističkog razvitka zemlje.

Radi daljeg normalnog razvitka privrede kao celine treba osigurati dovršenje ključnih industrijskih objekata. Dalje podizanje industrije mora se odvijati u skladu sa ostalim privrednim granama i materijalnim i umnim mogućnostima zemlje. U vezi s tim naročito je važno podizanje poljoprivrede, izgrađivanje modernih komunikacija i modernog saobraćaja, a takođe i podizanje materijalnog i kulturnog standarda naroda.

U pogledu socijalističkog preobražaja poljoprivrede osnovno je orijentisanje na podizanje produktivnih snaga i produktivnosti rada.

... U pogledu tih oblika udruživanja na selu Kongres ističe dva veoma važna principa, od kojih se ne može odstupati, a da ne bude tigrožen socijalistički razvitak u celini, a posebno privrženost radnih seljaka novom društvenom poretku. Ti su principi, prvo, jačanje i razvijanje socijalističke demokratije i na selu, u borbi protiv birokratizma i svih političkih, idejnih i drugih neprijatelja socijalizma; drugo, striktno pridržavanje dobrovoljnosti i demokracije u razvijanju združnih oblika rada i života radnih seljaka. Kršenje demokratizma i dobrovoljnosti jeste jedan od osnovnih izvora birokratizma i buržoaske i klerikalne reakcije na selu.

Dalji razvitak socijalističkih odnosa u poljoprivredi ne da se takođe zamisliti bez jačanja socijalističke svesti na selu i vaspitanja radnih seljaka u duhu socijalizma, pa taj zadatak treba smatrati kao jedan od najvažnijih zadataka Saveza komunista Jugoslavije.

IV

Šesti kongres ističe ulogu Sindikata, dobrovoljne organizacije najširih masa radničke klase i službenika, kao neobično važnu baš u periodu radničkog upravljanja privredom i borbe za socijalističku demokratiju. Kongres ističe ulogu Sindikata koji pretstavljaju klasu kao celimi u odnosu na pojedina preduzeća, kao i da se brinu o sređivanju i pravilnom funkcionisanju nagrađivanja, o biranju radničkih saveta, socijalnom osiguranju, masovnom vaspitanju radnika, a takođe i o aktivnoj ulozi radnika u organima vlasti. Time Sindikati ostvaruju svoju osnovnu ulogu — da budu škola socijalističkog demokratizma i masovnog radničkog upravljanja.

V

Kongres osuđuje kao nedopustivo i tuđe socijalizmu svako zapos-
tavljanje žena u privrednom, političkom i uopšte društvenom životu.
Dužnost komunista i svih naprednih ljudi jeste da se stalno, sistemati-
ski, uvek i svuda bore za sve veću i stvarnu ravnopravnost žena u svim
oblastima privrednog, političkog i društvenog života.

Kongres ističe da je za dalje razvijanje kako socijalističke svesti
masa, tako i same borbe za ravnopravnost žena, prva dužnost ženskih
organizacija.

— rad među seljankama, na njihovom političkom, prosvetnom i
kulturnom uzdizanju.

U pogledu rada ostalih društvenih organizacija važe dosad istak-
nuti principi, primenjeni na njihove konkretne uslove. Kongres poseb-
no ukazuje kao na naročito važan problem rad na podizanju socijalis-
tičke svesti moralnog lika omladinaca i omladinki, kao i na sve veću
raznovrsnost formi u radu i životu omladine...

VIII

Kongres smatra da su sazreli svi uslovi da se Narodni front na de-
lu i do kraja pretvori u jedinstvenu i aktivnu masovnu političku orga-
nizaciju svesnih boraca za socijalizam, u Socijalistički savez radnog na-
roda Jugoslavije i da kao takav dobije odgovarajući statut i program.
Odnos komunista prema socijalističkom savezu radnog naroda Jugo-
slavije može biti samo sledeći: da su njegov deo i da je on glavna, os-
novna organizacija u kojoj i preko koje treba da se razvija njihova
politička, a takođe i idejna aktivnost.

IX

Kongres smatra da razvitak društvenih odnosa u pravcu sve ve-
ćeg neposrednog radničkog upravljanja i sve demokratskijih oblika vla-
sti određuje kao osnovnu dužnost i ulogu komunista — politički i ide-
ološki rad na vaspitanju masa.

U vezi s tim Kongres odlučuje da se promeni ime Komunističke
partije Jugoslavije u Savez komunista Jugoslavije.

Savez komunista nije i ne može biti u svom radu neposredni ope-
rativni rukovodilac i naredbodavac ni u privrednom ni u državnom i
društvenom životu, nego svojom političkom i idejnom aktivnošću, u pr-
vom redu ubeđivanjem, deluje u svim organizacijama, organima i usta-
novama da se usvajaju njegova linija i stavovi, ili stavovi pojedinih
njegovih članova.

Savez komunista je najsvesniji organizovani deo radničke klase,,
radnog naroda.

Osobine i uloga komunista, člana Saveza komunista, ispoljavaju
se u njegovoj svesnosti, političkoj i društvenoj aktivnosti, nesebičnos-
ti, požrtvovanju, privrženosti, ciljevima, ličnoj moralnosti i skromno-
sti. .

Borba, 8. novembar 1952.

¹ Na Šestom kongresu glavni referat podneo je Josip Broz Tito — „Borba
komunista za socijalističku demokratiju”. Kongres je pretresao probleme jugoslo-
venske međunarodne saradnje, analizirao i ocenio karakter sukoba između Ju-
goslavije i SSSR-a, bliže odredio suštinu procesa „decentralizacije i demokraci-
zacije” u privredi i vlasti; učesnici Kongresa dali su i osvrt na ekonomska kre-
tanja u zemlji i na organizaciono-politički razvoj KPJ od Petog kongresa.

Februara 1953.

... Rezultati dosadašnjeg socijalističkog razvitka, svest pripadnika Narodnog fronta o potrebi dalje izgradnje socijalizma i demokratije doveli su do nove forme političke organizacije — Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije.

U uslovima kad radne mase već osiguravaju svoja osnovna demokratska prava neposrednom akcijom i učešćem u upravljanju privredom i državom, u uslovima neposrednog radničkog upravljanja u proizvodnji i slobodnog razvitka zadružnog pokreta na selu, Socijalistički

Partija se za četiri godine dvostruko uvećala. Juna 1952. broj članova KPJ je iznosio 779.382. Ona je postala masovna partija sa nekim zadržanim kadrovskim obeležjima. Nagli porast je bio uslovljen prijemom u KPJ članova SKOJ-a, kandidata i mladih ljudi koji su prihvatili koncepciju samoupravnog razvoja Jugoslavije. Iz Partije su bili isključeni pristalice Rezolucije IB-a, a napustio je i veliki broj seljaka.

Odluku o sazivanju Šestog kongresa doneo je Peti plenum CK KPJ, održan 27. maja 1952. Kongres je održan u Zagrebu od 2—7. novembra 1952. Glavni problem kojim se bavio Šesti kongres KPJ (SKJ) odnosio se na ulogu Partije u uslovima samoupravljanja. Novo ime Partije — SKJ trebalo je da naglasi približavanje Partije „Marksovom Savezu komunista" i njeno pretvaranje u pokret koji bi se sve više odvajao od klasične političke organizacije.

Šesti kongres, koji se dugo pripremao, za razliku od Petog, koji je Tito označio gotovo kao vanredni kongres, odbacio je Program donet na Petom kongresu KPJ, kao prevaziđen, iako je M. Đilas u tom času bio za odlaganje donošenja novog programa. Program usvojen na Petom kongresu izražavao je stanje idejne svesti članstva 1948. godine, a na drugoj strani uticaj sovjetske teorije i prakse o partiji kao rukovodećoj snazi. Na Šestom kongresu rečeno je za taj program da je trpeo „snazan i dubok uticaj svakojakih poluprepisanih i mehanički primljenih teorija iz SSSR-a", (*Šesti kongres KPJ*, 207) — Određivanje Partije u Programu usvojenom 1948. nije se razilazilo sa definisanjem Partije u SSSR-u („vodeći organizovani odred radničke klase, najviši oblik njene klasne organizacije").

Šesti kongres je rangovao opasnosti koje prete Partiji i novom sistemu na sledeći način: birokratske tendencije, delatnost buržoaskih snaga i klerikalizam, pre svega onaj Katoličke crkve, jer je u pitanju bio prekid odnosa između Jugoslavije i Vatikana i lokalistička zatvaranja i pogledi. Ranija glavna opasnost, prema kojoj se sve vreme morala zadržavati „budnost", opasnost spolja sada je nestajala, jer će Jugoslavija narednih godina početi sve više da se otvara prema spoljnom svetu. Napadi na birokratizam pretpostavljali su da je reč o ostacima pogleda iz vremena pre 1948, kada su oni zračili iz SSSR-a. Posle slučaja sa M. Đilasom na dnevnom redu, ali i pre u oblasti štampe i duhovnog stvaralaštva, govorilo se o malogradanskoj stihiji, a od 1954. o anarhističko-liberalističkim pogledima. Samoupravljanje se razvijalo u uslovima gde su kompetencije države i savezne državnih i partijskih organa bile još uvek odlučujuće, a reprodukcija pripada gotovo u celini državi. Na drugoj strani, osamostaljivanje privrednih subjekata nije moglo da ne dovede do drugih oblika decentralizovanog birokratizma u štinama i preduzećima u obliku raznih sprega i simbioza direktora, partijske sindikalne organizacije, zaobilaženjem uloge radnika i odvajanjem članova radničkih saveta od proizvodnje i radnika.

Za razliku od Petog kongresa KPJ koji je prihvatio „doktrinu socijalističkog realizma", Šesti kongres je nagovestio „novu duhovnu klimu" koja je omogućavala „još veći razmah književno-teorijskih konfrontacija među jugoslovenskim piscima." Partija se opredelila „za borbu mišljenja kao alternativu dotadašnjem administrativnom i naredbodavnom delovanju u oblasti stvaralaštva". Opredeljujući se „za slobodu stvaralaštva i za slobodnu borbu mišljenja Šesti kongres KPJ isticu da je ta sloboda moguća isključivo u okviru jedinstvenog socijalističkog pogleda na svet". Upozorenja su išla u tom pravcu da se spreče „kriva" shvatanja demokratizacije društva i prodor „tuđih shvatanja" u redove partijskog članstva — idejna, politička i kulturna. (R. Peković, n. d., 153)

savez radnog naroda Jugoslavije pretstavlja samostalni demokratski politički savez koji se bori za socijalizam i u kome su svi njegovi članovi u svemu ravnopravni i udruženi na osnovi zajedničkog socijalističkog cilja. On pretstavlja političku tribinu na kojoj dolaze do izražaja različita shvatanja u borbi za naš dalji socijalistički razvitak. Čitav rad Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije razvija se na osnovi slobodne diskusije, kritike i borbe mišljenja.

Po svojim ciljevima, zadacima i svojom aktivnošću Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije uključuje u sebe ciljeve, zadatke i najveći deo aktivnosti Saveza komunista Jugoslavije i njegovih članova.

Zato Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije okuplja sve one građane koji se, bez obzira na njihova individualna ideološka shvatanja i gledanja na tekuća pitanja, slažu u osnovnim ciljevima, koji se sastoje u doslednoj borbi za očuvanje Federativne Narodne Republike Jugoslavije kao nezavisne socijalističke zemlje, u borbi za očuvanje i produbljanje bratstva i jedinstva naroda Jugoslavije na bazi stvarne ravnopravnosti, u borbi za dalju izgradnju i razvijanje demokratskih socijalističkih društvenih odnosa. ..

2

Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije bori se za socijalističke društvene odnose. Zato je on nepomirljivi protivnik svake eksploatacije čoveka čovekom — bilo da se ova vrši na osnovi privatnog vlasništva, bilo na osnovi birokratskih privilegija.

Za konačnu pobjedu socijalističkih društvenih odnosa neophodna je i visoko razvijena privreda. Socijalizam se može postići, nezavisnost i slobodni razvitak naroda i građana Jugoslavije osigurati — samo ako Jugoslavija bude razvijena zemlja i u industriji i u poljoprivredi. To je uslov stalnog poboljšanja materijalnog, kulturnog života radnog čoveka. Zato su borba za jačanje društvene, socijalističke svojine, za dalju industrijalizaciju zemlje, za dalje unapređenje poljoprivrede i uzdizanje sela iz zaostalosti osnovni ciljevi Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije.

3

.. Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije smatra radničko upravljanje u privredi najhitnijom tekovinom demokratskih i socijalističkih društvenih odnosa, tekovinom koju treba i dalje uporno jačati i razvijati. Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije isto tako smatra da do pobjede socijalizma na selu mogu dovesti samo takve forme socijalističkih gazdinstava i zadruga koje su plod slobodnog ekonomskog i demokratskog društvenog razvitka. Zato se Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije bori protiv svakog administrativnog ili političkog pritiska u odnosima radnih ljudi grada i sela, vodeći pritom nepomirljivu borbu protiv svih eksploatatorskih tendencija i privilegija, podižući istovremeno socijalističku svest i kulturni nivo radnih ljudi.

Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije stoji na stanovištu nepomirljive borbe za stalno jačanje individualnih prava građana i poštovanja ljudskog dostojanstva. Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije takođe stoji na principu slobode savesti. Niko nema pravo da slobodu zloupotrebljava protiv društvene zajednice, protiv demokratije i socijalizma. Ali niko ne sme da samovoljno određuje i ograničava in-

dividualna prava građana. Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije bori se protiv svakog pokušaja prisvajanja privilegija, a naročito onih koje bi se zasnivale na ideološkoj ili političkoj pripadnosti. .

Borba, 21. februar 1953.

^a Normativno gledano, SSRNJ je trebalo da se pretvori u „svenarodni parlament“, koji stalno zaseda i u kojem svaki „dobronamerni građanin“ može da iznese mišljenje, predlog i kritiku. Marta 1953. održan je i Peti kongres Saveza socijalističke omladine Jugoslavije. Krajem 1953. AFŽ je na svom Četvrtom kongresu pretvoren u Savez ženskih društava, organizaciju „polupolitičkog i polucentralističkog tipa“. .